

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 314.11

*Шевчук Л.Т.,
д.е.н., проф., проректор з наукової
роботи та міжнародних зв'язків,
Тернопільський інститут соціальних
та інформаційних технологій,
Лабінська Г.М.,
к. географ. н., доц., доц. кафедри географії України,
Львівський національний університет ім. І. Франка,
Федоришина Л.М.,
к.е.н., доц., завідувач кафедри економіки
підприємства та менеджменту,
ПВНЗ «Університет економіки і підприємництва»*

НАСЛІДКИ СУСПІЛЬНИХ ЦУНАМІ В ЄВРОПІ

Постановка проблеми. Актуальність теми статті не викликає сумнів з огляду на сучасну прикладну візуалізацію. У Європі, зокрема, міграційне цунамі провокує політичні зміни, трактовані багатьма дослідниками як об'єктивні. Взяти до уваги хоча б результати резонансного референдуму "Brexit" у Великій Британії, який відбувся 23.06.2016 р. Одним з головних предметів суперечки стосовно виходу країни зі складу ЄС виступила саме імміграція. Уже экс-Прем'єр Девід Кемерон, один з прихильників залишення країни у складі ЄС, відстоював перед ЄС право урізати допомоги іммігрантам з інших країн, задля зниження економічної мотивації імміграції. Його опоненти розцінили такий крок як неефективний, що не обмежив притік іммігрантів, у тому числі й тих, які їдуть виключно за допомогою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вчені активно вивчають різні за характером цунамі. Найбільш вивченими є природні цунамі, насамперед з позиції геофізики, геології та кліматології. Політичне цунамі перебуває у полі зору таких вчених, як С. Кургінян, Ю. Бялий, А. Кудінова, І. Кургінян, В. Новіков, В. Овчинський, М. Подкопаєва, М. Рижова та ін. Міграційне цунамі вивчають П. Гайек, Е. Лібанова, У. Садова, А. Хованська, Л. Шевчук та ін. Проте нові аспекти прояву соціальних цунамі у світовому просторі, у межах окремих країн, регіонів на сучасному етапі все більше потребують міждисциплінарного підходу науковців.

Постановка завдання. Мета статті – дати характеристику суспільному цунамі, його видам та оцінити його наслідки для європейських країн.

Виклад основного матеріалу дослідження. Слово «цунамі» завжди асоціюється з небезпекою і загибеллю людей. Спочатку його суть тлумачилася виключно у зв'язку з природними катаклізмами. На початку ХХІ ст. вчені заговорили про політичне, суспільне й соціальне цунамі.

У наш час можна говорити про дві великі групи цунамі: природні і суспільні. Відмінності між ними величезні, але подібні вони тим, що несуть величезну загрозу людському життю і супроводжуються надзвичайно великими збитками. Суспільні цунамі – це також хвилі, які формуються на суші значними масами людей, що відносно короткого часу (від кількох днів до кількох місяців, а то й років) переміщуються в просторі на значні віддалі до кількох сотень і тисяч кілометрів.

В залежності від причини виникнення, особливостей формування хвиль суспільним цунамі дають ті чи інші назви. Наприклад, якщо у результаті заворушень в одній країні передаються ідеї новітнього політичного устрою до інших країн протягом відносно короткого періоду часу, то маємо справу з політичним цунамі.

У монографії «Політичне цунамі» авторського колективу за керівництвом Сергія Кургіняна розглядаються, в історичному контексті і з залученням широкого фактологічного матеріалу, соціально-економічні, політичні і концептуально-проектні підстави безпрецедентної хвилі «революційних ексцесів» 2011 р. у Північній Африці і на Близькому Сході [4]. Аналізуються внутрішні і зовнішні конфліктні процеси і інші неявні «пружини», що визначили виникнення вказаних «революційних ексцесів». А також можливі сценарії розвитку цих ексцесів як відносно регіональних перспектив, так і перспектив розвитку цілих країн з точки зору їх впливу на майбутній глобальний світоустрій [4].

На сучасному етапі увесь світ здригнувся від міграційного цунамі, яке сформоване потужною хвилею мігрантів з Африки до Європи, Америки, Азії і Австралії. Міграційні хвилі і міграційні рухи відомі здавна. Але, особливо масштабними вони стали останнім часом. Так, за оцінками ООН, кількість мігрантів, що живуть за межами рідних країн, за період 1990–2013 рр. зросла на 50%, сягнувши 231,5 млн. осіб [2], близько 7 млн. з яких, згідно з оцінками різних фахівців та експертів, становлять українці.

Сучасне міграційне цунамі сформоване у результаті ескалації конфліктів у Лівії, військових дій у Сирії та Іраку тощо (рис. 1). Якщо у 2013 р. тих, хто приплив до Європи морем, було лише близько 60 тисяч осіб, то у 2014 р., як повідомляє Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, близько 219 тисяч біженців та інших мігрантів успішно подолали Середземне море, проте не менше 3500 людей загинули.

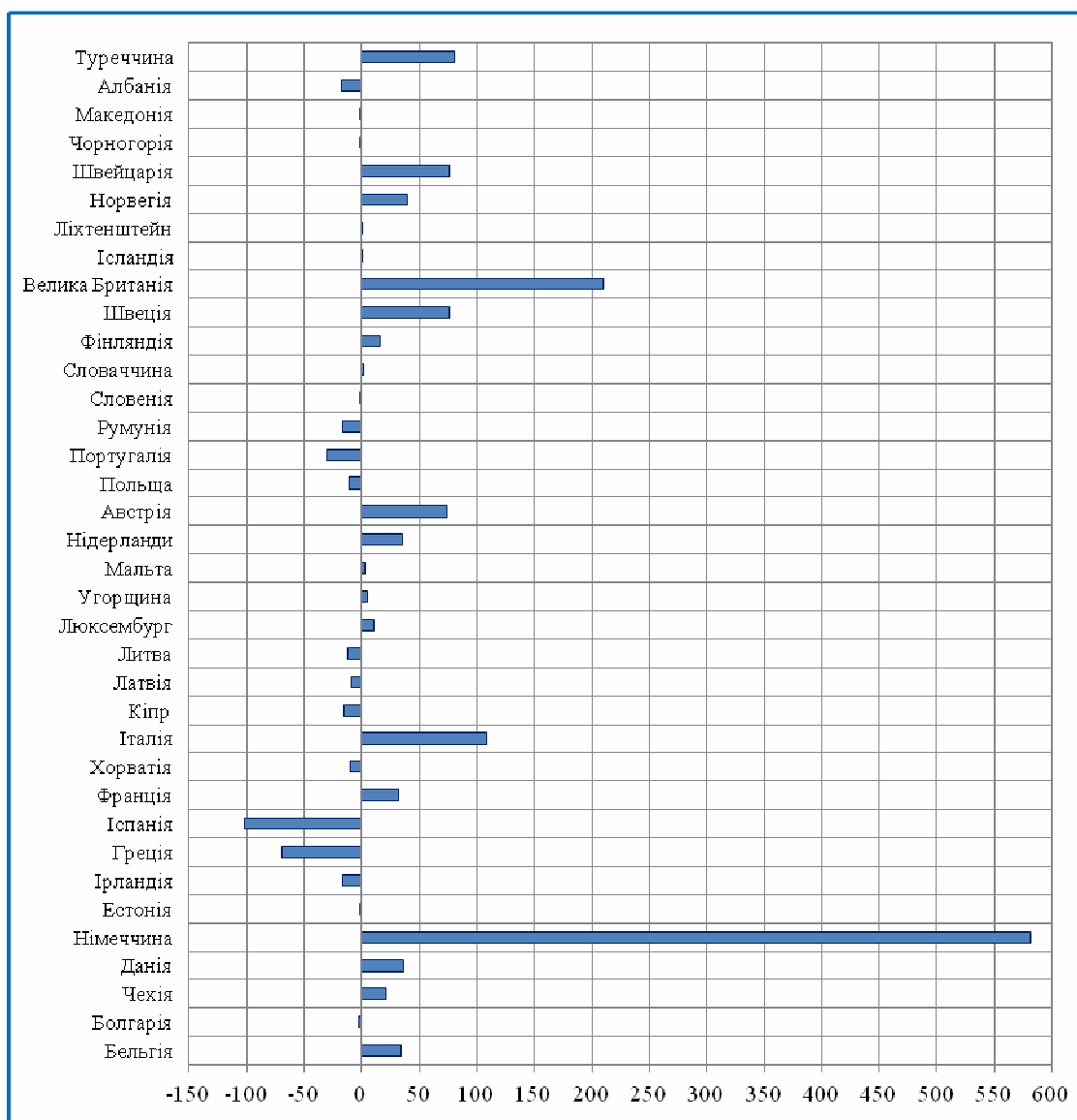

Рис. 1. Сальдо міграції у країнах Європи, тис. осіб, 2015 р.

Джерело : [12]

Середземним морем мігранти дістаються берегів Італії і Греції, а звідти перебираються до інших європейських країн. Найбільшу їх кількість у ЄС приймає Німеччина (рис. 1), яка ще донедавна анонсувала готовність прийняти до 800 тисяч шукачів притулку [6]. У квітні 2015 р. ЄС затвердив план по боротьбі з нелегальною міграцією, а також нову програму допомоги мігрантам. У травні 2015 р. Єврокомісія запропонувала розподіляти мігрантів за країнами ЄС за квотним принципом, залежно від економічних показників країни [6].

Але удар цієї міграційної хвилі виявився непосильним для країн ЄС. Якщо загальне сальдо міграції у 2014 р. у Єврозоні складало 1,9 тис. осіб, то у 2015 р. вже 951,9 тис. осіб, у 501 раз

більше! Так, за даними Німецької міграційної служби, до країни прибуло 577 тисяч біженців (Євростат подає цифру – 582 тис. осіб; (рис. 2)), хоча зареєстровано було лише 304 тисячі заявок на надання притулку. Керівництво країни передбачає зростання соціальної напруги у місцях розміщення прибулого населення [3; 8]. Подібна ситуація констатується у Великій Британії, інших країнах Європи (рис. 2), у яких фіксоване значне зростання обсягів іммігрантів.

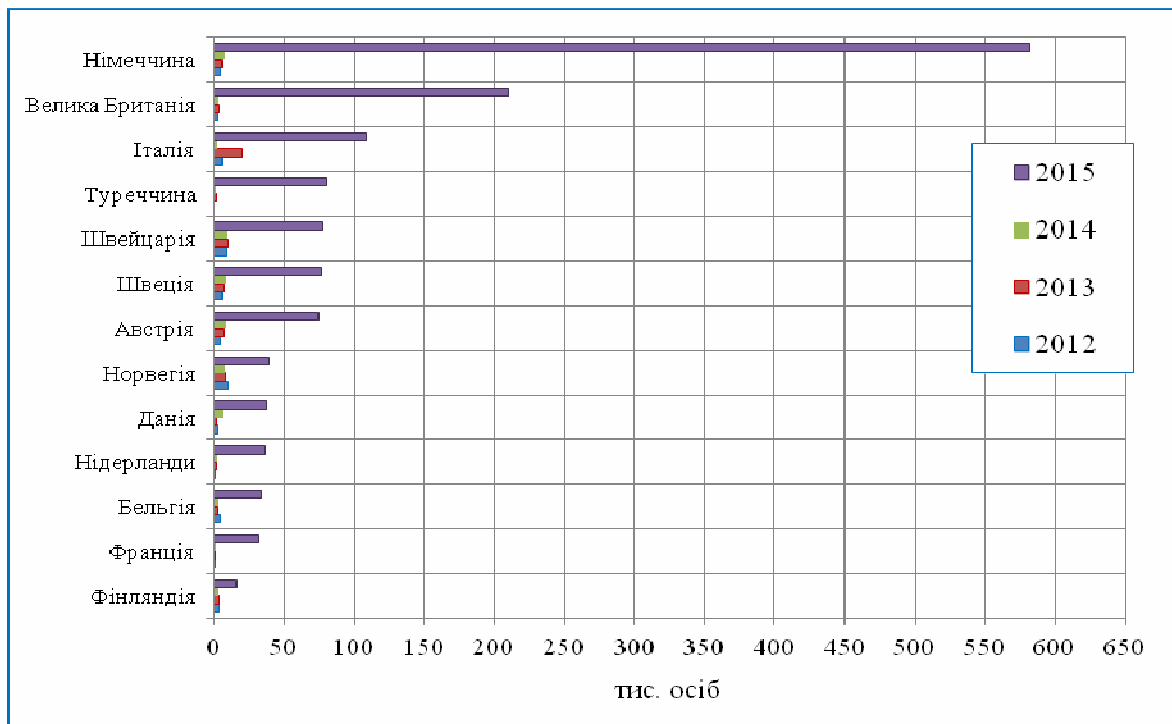

Рис. 2. Динаміка сальдо міграції в окремих країнах Європи

Джерело : [12]

Експерти з жахом відзначають: «Цунамі з біженців проходить по Європі і залишає за собою пустелю». Крім того, є й інші наслідки міграційного цунамі. По-перше, з ними дуже часто жорстоко поводяться перевізники. По-друге, вони не тільки оплачують значними сумами за транспортування (по кілька тисяч доларів США за особу), але нерідко зазнають пограбування. По-третє, за даними Міжнародної організації з міграції, станом на серпень 2015 р. кількість загиблих у Середземному морі, які на переповнених човнах намагались досягти узбережжя Греції та Італії, перевищила 2000. У той же час потік відчайдушних переселенців з Сирії та Північної Африки, що сподівались дістатися Європи, уже перевищив показники відповідного періоду 2014 р. [11].

Задля запобігання загибелі людей Італія організувала програму пошуку і порятунку мігрантів “*Mare Nostrum*”, закрити у листопаді 2014 р. через фінансові труднощі. Італійську програму замінили дешевшою операцією ЄС під назвою “Тритон”, яка передбачала патрулювання лише 30 прибережних морських миль. Проте все зростаюча загроза для життя багатьох мігрантів змусила керівництво ЄС втричі збільшити фінансування “Тритона” (до 120 млн. євро), що, практично зрівняло її масштаби з рівнем попередньої італійської програми “*Mare Nostrum*”.

Ситуація в Європі після напливу міграційного цунамі надзвичайно загострилася. Імміграція посилює тиск на ринках праці, на системи соціального забезпечення, підживлює соціальну напругу, яка зумовлена значною культурною дистанцією прибулих, а уряди європейських країн ніяк не дійдуть згоди щодо розподілу мігрантів між собою (Польща останнім часом взагалі відмовляється приймати мігрантів, Німеччина не виключає відмови від Шенгену, окремі країни посилюють кордони, відгороджуючись стінами з метою унеможливлення проникнення мігрантів на їх територію, Британія і Франція анонсували створення центрів боротьби з незаконною міграцією тощо).

Останнім часом міграційне цунамі докотилося й до берегів Америки. Так, після терактів у Парижі (13.11.2015 р.) сирійські мігранти намагаються проникнути в США через Мексику і Центральну Америку.

В Україні також час від часу виявляють нелегальних мігрантів з Сирії, зокрема у вересні 2015 р. прикордонники затримали шістьох нелегальних мігрантів із Сирії на кордоні з Угорщиною. Більша увага тут зосереджена на внутрішньо переміщених особах, яких станом на червень 2016 р. налічують понад 1700 тис. осіб [5]. Проте, з іншого боку статистика фіксує, що Україну вкотре накрила нова

хвиля економічно мотивованої еміграції, зумовлена погіршенням ситуації у країні. Поки обсяги міграційних потоків не настільки значні як у 90-их рр. ХХ ст., але слід враховувати, що основна частина міграційно мобільних осіб осіла за кордоном ще за часів першої хвилі. Країни-реципієнти української робочої сили в Європі провадять легалізацію трудових мігрантів, тому щораз більша кількість українських мігрантів отримують офіційний статус перебування і працевлаштування у Європі. 3-поміж країн ЄС найбільше українців працює у Польщі, Чехії та Італії.

Судячи з особливостей останнього міграційного цунамі, можна констатувати його невинуватого виникнення і цілеспрямованість на ослаблення країн ЄС. Подолати наслідки міграційного цунамі надзвичайно важко, а ще важче попередити можливість його виникнення. Потрібна координація рішень багатьох країн, їх синхронна дія в одному напрямку, що, як засвідчують реалії, є надзвичайно складним процесом і до того ж суттєво розтягнутим у часі. Єдиним виходом для ЄС, вбачають дипломати [7], є запровадження оновленої політики розширення і посилення власної політичної ваги та економічної потуги за рахунок таких країн, як Туреччина, Сербія та Україна.

Підсумовуючи зазначимо, що природні і суспільні цунамі мають одну природу: епіцентр цунамі прискорює поширення хвилі та її дифузію на певні території; наслідками більшості з них є загибель людей. Саме тому наддержави світу використовують їх як зброю (геофізичну, демографічну, економічну, тощо). Найстрашнішим є те, що невідомо, які зміни відбудуться на Землі, якщо таку зброю застосувати одночасно у різних куточках планети. Чи відбудеться у такому випадку планетарна катастрофа? Як нейтралізувати дію такої зброї? Які зміни відбудуться у генофонді людства у результаті її використання? [9].

Висновки з проведеного дослідження. Викладений вище матеріал засвідчує про необхідність здійснення широкомасштабних досліджень усіх видів цунамі з метою збереження не тільки людських життів, але й планети Земля. Для розв'язання цього завдання мають об'єднатися всі держави світу. Без цього неможливим є розроблення і реалізація заходів, спрямованих на стабілізацію і покращення суспільно-політичної та соціально-економічної ситуації у світі. А, власне, від цього і залежить майбутнє людства.

Бібліографічний список

1. Гайек П. Критические голоса из ЕС: Алхимическая социальная колба перед взрывом: уничтожат ли страны и нации? Появится ли после войны европейская нация? Закройте границы и задействуйте армию! / П. Гайек [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://protiproud.parlamentnilisty.cz/ru/politics/6267.html>.
2. Нас рятують заробітчани [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rionews.com.ua/newspaper/all/now/n158154348>
3. Німеччина і Австрія погодилися пустити біженців на свою територію [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dt.ua/WORLD/nimechchina-i-avstriya-pogodilisya-pustiti-bizhenciv-na-svoyu-teritoriyu-183738_.html
4. Политическое цунами: Аналитика событий в Северной Африке и на Ближнем Востоке / [Кургинян С., Бялый Ю., Кудинова А. и др. ; под ред. Сергея Кургиняна]. – Москва : ЭТЦ, 2011. – 288 с.
5. Смаль В. Велике переселення: скільки насправді в Україні внутрішньо переміщених осіб і як склалася доля цих людей / В. Смаль [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://voxukraine.org/2016/06/30/velyke-pereselennya-skilky-naspravdi-v-ukraini-vpo-ua/>
6. Сирійські біженці знайшли шлях до Європи через Росію – WSJ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dt.ua/WORLD/siriyski-bizhenci-znayshli-shlyah-do-yevropi-cherez-rosiyu-wsj-183619_.html
7. Трюхан В. В Європі настала ера популізму, безвідповідальності і хаосу / В. Трюхан [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ipress.ua/articles/v_yevropi_nastala_era_populizmu_bezvidpovidalnosti_i_haosu_171162.html
8. Хованская А. Германия: миграционное цунами / А. Хованская [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kp.ru/daily/26453.5/3323713/>
9. Шевчук Л.Т. Кліматичні зміни і здоров'я населення України / Л.Т. Шевчук // Феномен людини. Здоровий спосіб життя : [зб. наук. ст. ; за ред. доц. Ю.М. Панишко]. – Львів, 2015. – Вип. 42 (108). – С. 34-39.
10. Шевчук Л.Т. Природні і соціальні цунамі: причини виникнення і наслідки / Л.Т. Шевчук // Феномен людини. Здоровий спосіб життя : [зб. наук. ст. ; за ред. доц. Ю.М. Панишко]. – Львів, 2015. – Вип. 46 (112). – С. 22-27.
11. Як ЄС дає собі раду з мігрантами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bbc.com/ukrainian/society/2015/08/150822_migrants_eu_ko
12. Eurostat [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ec.europa.eu/eurostat>

References

1. Gayek, P. "Critical voices from the EU: Alchemical social bulb before the explosion: Does the country and nation be destroyed? Will there be a European nation after the war? Close the borders and engage the army!", available at: <http://protiproud.parlamentnilisty.cz/ru/politics/6267.html> (access date August 10, 2016).
2. Nas riatuiut zarobitchany [We rescue workers], available at: <http://rionews.com.ua/newspaper/all/now/n158154348> (access date August 10, 2016).
3. Nimechchyna i Avstriia pohodylysia pustyty bizhentsiv na svoiu terytoriiu [Germany and Austria agreed to let refugees into its territory], available at: http://dt.ua/WORLD/nimechchina-i-avstriya-pogodilisyapustiti-bizhenciv-na-svoyu-teritoriyu-183738_.html (access date August 10, 2016).
4. Kurginian, S., Bialyy, Yu., Kudinova, A. et al. (2011), *Politicheskoe tsunami: Analitika sobytij v Severnoy Afrike i na Blizhnem Vostoke* [Political Tsunami: Analysis of events in North Africa and the Middle East], ETTs, Moscow, Russia, 288 p.
5. Smal, V. "The Great Migration: how much is actually in Ukraine IDPs and how fate of these people", available at: <http://voxukraine.org/2016/06/30/velyke-pereselennya-skilky-naspravdi-v-ukraini-vpo-ua/> (access date August 11, 2016).
6. Syriiski bizhentsi znaishly shliakh do Yevropy cherez Rosiiu – WSJ [Syrian refugees have found the way to Europe via Russia – WSJ], available at: http://dt.ua/WORLD/siriyski-bizhenci-znayshli-shlyah-do-yevrope-cherez-rosiyu-wsj-183619_.html (access date August 11, 2016).
7. Triukhan, V. "In Europe the era of populism, irresponsibility and chaos", available at: http://ipress.ua/articles/v_yevropi_nastala_era_populizmu_bezvidpovidalnosti_i_haosu_171162.html (access date August 10, 2016).
8. Khovanskaia, A. "Germany: migration tsunami", available at: <http://www.kp.ru/daily/26453.5/3323713/> (access date August 10, 2016).
9. Shevchuk, L.T. (2015), "Climate change and health of population Ukraine", *Phenomen liudyny. Zdorovyj sposib zhyttia*, Iss. 42 (108), Pp. 34-39.
10. Shevchuk, L.T. (2015), "Natural and Social Tsunami: causes and consequences", *Phenomen liudyny. Zdorovyj sposib zhyttia*, Iss. 46 (112), Pp. 22-27.
11. Yak YeS daie sobi radu z mihrantamy [How the EU gives cope with migrants], available at: http://www.bbc.com/ukrainian/society/2015/08/150822_migrants_eu_ko (access date August 12, 2016).
12. Eurostat, available at: <http://ec.europa.eu/eurostat> (access date August 12, 2016).

Шевчук Л.Т., Лабінська Г.М., Федоришина Л.М. НАСЛІДКИ СУСПІЛЬНИХ ЦУНАМІ В ЄВРОПІ

Мета - дати характеристику суспільному цунамі, його видам та оцінити наслідки для європейських країн.

Методика дослідження. Для досягнення поставленої мети при написанні статті використано наступні методи: аналітико-монографічний – при вивченні літературних джерел з теми дослідження; аналізу і синтезу - для виявлення природи суспільного цунамі, його видів та визначення причин виникнення та основних наслідків; абстрактно-логічний метод – для узагальнення теоретичних положень, формування висновків. Теоретико-методологічною базою для проведеного дослідження стали праці науковців, що займаються вказаною проблематикою, та дані Євростату.

Результати. Охарактеризовано сутність суспільного цунамі, його види, а також причини виникнення та можливі наслідки.

Встановлено, що сучасне міграційне цунамі сформоване у результаті ескалації конфліктів у Лівії, військових дій у Сирії та Іраку тощо і головна проблема європейських країн - зростання соціальної напруги у місцях розміщення прибулого населення. Виявлено, що з мігрантами дуже часто жорстоко поводяться перевізники; вони не тільки значно переплачують за транспортування, але й нерідко зазнають пограбування; багато з них гинуть на шляху до бажаної країни міграції.

Визначено, що зростаюча загроза керованого суспільного цунамі регіонального чи глобального масштабів полягає в тому, що воно по своїй суті виступає на сучасному етапі новим видом зброї, адже імміграція посилює тиск на європейських ринках праці, на системи соціального забезпечення, підживлює соціальну напругу, яка зумовлена значною культурною дистанцією прибулих – цілеспрямовано відбувається ослаблення країн ЄС.

Наукова новизна. Обґрунтована необхідність здійснення поглиблених досліджень окресленої проблематики, розроблення і реалізації заходів, спрямованих на стабілізацію і покращення суспільно-політичної та соціально-економічної ситуації у світі.

Практична значущість полягає в тому, що основні теоретичні положення даного дослідження можуть бути використані при вдосконаленні міграційної політики нашої країни.

Ключові слова: цунамі, суспільне цунамі, міграційне цунамі, мігранти, біженці, ринок праці.

Shevchuk L.T., Labinska H.M., Fedoryshyna L.M. CONSEQUENCES OF PUBLIC TSUNAMI IN EUROPE

Purpose - to characterize tsunamis, its species and assess implications for European countries.

Methodology of research. To achieve this goal in writing the article uses the following methods: analytical and monographic - the study of the literature on the subject of the study; analysis and synthesis to identify the nature of social tsunamis, its species and determination of causes and major consequences; abstract logical method - to summarize theoretical positions, forming conclusions. Theoretical and methodological basis for the study were the work of scientists

engaged in specified issues, and Eurostat data.

Findings. It describes the essence of social tsunami, its types and causes and possible consequences.

It was established that the current migration tsunami formed as a result of escalating conflict in Libya military action in Syria and Iraq, etc., and the main problem of European growth of social tension in placements arrived population. Revealed that migrants are often treated brutally carriers; they not only significantly overpaid for transportation, but often suffer robbery; many of them die on the way to the desired destination country.

Determined that the growing threat of a controlled social tsunami regional or global scale is that it essentially stands at present a new type of weapon, as immigration increases the pressure on the European labor market, the welfare system, fueling social tension that caused significant cultural distance of arrivals - is deliberately weakening the EU.

Originality. Grounded the necessity realization of outlined depth research issues, develop and implement measures to stabilize and improve the socio-political and socio-economic situation in the world.

Practical value is that the basic theoretical principles of this study can be used to improve the migration policy of our country.

Key words: tsunami, social tsunami, tsunami migration, migrants, refugees, labor market.

Шевчук Л.Т., Лабинская Г.М., Федоришина Л.Н. ПОСЛЕДСТВИЯ ОБЩЕСТВЕННЫХ ЦУНАМИ В ЕВРОПЕ

Цель - дать характеристику общественному цунами, его видам и оценить последствия для европейских стран.

Методика исследования. Для достижения поставленной цели при написании статьи использованы следующие методы: аналитико-монографический - при изучении литературных источников по теме исследования; анализа и синтеза - для выявления природы общественного цунами, его видов и определения причин возникновения и основных последствий; абстрактно-логический метод - для обобщения теоретических положений, формирование выводов. Теоретико-методологической базой для проведенного исследования стали труды ученых, занимающихся указанной проблематикой, и данные Евростата.

Результаты. Охарактеризованы сущность общественного цунами, его виды, а также причины возникновения и возможные последствия.

Установлено, что современное миграционное цунами сформировано в результате эскалации конфликтов в Ливии, военных действий в Сирии и Ираке и т.д. и главная проблема европейских стран - рост социальной напряженности в местах размещения прибывшего населения. Выявлено, что с мигрантами очень часто жестоко обращаются перевозчики; они не только значительно переплачивают за транспортировку, но и нередко бывают ограблены; многие из них погибают на пути к желаемой стране миграции.

Определено, что растущая угроза управляемого общественного цунами регионального или глобального масштабов заключается в том, что оно по своей сути выступает на современном этапе новым видом оружия, ведь иммиграция усиливает давление на европейских рынках труда, системы социального обеспечения, подпитывает социальную напряженность, обусловленная значительной культурной дистанцией прибывших - целенаправленно происходит ослабление стран ЕС.

Научная новизна. Обоснована необходимость осуществления углубленных исследований этой проблематики, разработке и реализации мероприятий, направленных на стабилизацию и улучшение общественно-политической и социально-экономической ситуации в мире.

Практическая значимость заключается в том, что основные теоретические положения данного исследования могут быть использованы при совершенствовании миграционной политики нашей страны.

Ключевые слова: цунами, общественное цунами, миграционное цунами, мигранты, беженцы, рынок труда.